
شاهکارهای نزارقبنی

عربی - فارسی

مترجم: دکتر عظیمه روحانی اردبیلی

آوای خاور

تهران ۱۳۹۵

ناشر آثار زبان‌های خاورمیانه

مردن‌بخش: تهران، بالاتر از میدان ولیعصر، کوچه فرخی پلاک ۴۱ واحد ۷.

www.avayekhavar.ir

info@avayekhavar.ir

Mobile & Telegram: (+98) 930 554 0300

Tel: (+98) 21 888 956 21

Fax: (+98) 21 364 20 58

شاهکارهای نزار قبانی (برگزیده اشعار) به انتخاب سمر الضوی

دو زبان: فارسی و عربی

مترجم: دکتر عذیمه ریحانی اردبیلی

ویراستار علمی: دکتر رضا نادریان

ناشر: آوای خاور

طراح جلد: نادر جوادی

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

نوبت چاپ: نخست

ویراستاری: ادیبان

چاپ: روز

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-95387-5-1

حق چاپ برای مترجم محفوظ است.

سرشناسه: قبانی، نزار، ۱۹۲۳ - ۱۹۹۸ م. Qabbani, Nizar

عنوان قراردادی: روائع نزار قبانی، عربی-فارسی

عنوان و نام پدیدآور: شاهکارهای نزار قبانی / به انتخاب سمر الضوی؛ مترجم عظیمه ریحانی اردبیلی

مشخصات نشر: تهران: آوای خاور، ۱۳۹۵.

مشخصات فهرس: ۱۶۵ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۷-۵-۱

وضعیت فهرست نویسی: فهرست شده

یادداشت: عربی - فارسی

موضوع: شعر عربی -- قرن ۲۰ م. -- ترجمه شده به فارسی

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۱۴ هـ. -- ترجمه شده از عربی

شناسه افزوده: ضوی، سمر، ۱۹۶۵ م.

شناسه افزوده: ریحانی اردبیلی، عظیمه، ۱۳۵۰ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ ر ۲۹۰۴۱ ب / PJA۴۸۸۸

رده بندی دیویی: ۸۹۲ / ۷۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۶۷۵۲۴

فهرست

۹	پیشگفتار مترجم
۱۱	مقدمه
۱۵	الرسالة الأولى
۱۷	إلى صامتة! (برای زنی خاموش!)
۲۰	قطعتي الشامية (گربه‌ی شامی من)
۲۳	الرسالة الرابعة
۲۵	الرسالة الخامسة
۲۹	الرسالة السادسة
۳۱	رسالة حبّ (نامه‌ی عاشقانه)
۳۳	لماذا! (چرا!)
۳۵	من أنت؟ (تو کیستی؟)
۳۷	أنت الزمن (تو زمانی)
۳۹	من أنت؟ (تو کیستی؟)
۴۱	عيون النساء (چشمان زن‌ها)
۴۳	مولد عام (تولد)
۴۵	مُتَّهَم
۴۹	مجنونة أنت (دیوانه‌ای تو)
۵۱	شكراً (سپاس)
۵۵	إسمك (نام تو)

۵۹	یومیات ر جل مهزوم (روزمرگی‌های مرد شکست خورده)
۶۱	خارج صدي (بیرون از سینه‌ام...)
۶۳	أقدم اعتداری (شرمسارم)
۶۵	إلى رجل (به مردی)
۶۹	أعنف حبّ عشته (جنون‌آمیزترین عشق زندگی‌ام)
۷۳	إمرأة من دخان (زنی از جنس دود)
۷۵	أنا زمانك (من تقدیر توام)
۷۷	إمرأة مستريحة (زنی در حاشیه)
۸۱	على رصيف المطة! (بر سکوی ایستگاه!)
۸۳	هل لديك حلّ؟ (راه حل داری؟)
۸۵	لن أتحدث عنك (هرگز از تو پی‌نویزم نمی‌گویم)
۸۷	لماذا تخابرين؟ (چرا تلفن می‌کنی؟)
۸۹	رسالتی الأخيرة (آخرین نامه‌ی من)
۹۱	رسالتك الأخيرة (آخرین نامه‌ی تو)
۹۳	قصيدة بلقيس
۱۰۹	هوامش على دفتر النكسة (یادداشت‌هایی بر دفتر شکست)
۱۱۶	متى يعلنون وفاة العرب (چه وقت، مرگ اعراب را جار می‌زنند؟)
۱۲۳	المهرولون (هروله‌کنندگان)
۱۲۹	سرقوا منّا الزمان العربي (تاریخ زرین عربها را به یغما بردند)
۱۳۵	علمني حبك (عشق تو به من آموخت)
۱۳۹	أشهد أن لا امرأة إلا أنت (شهادت می‌دهم که هیچ زنی جز تو نیست)
۱۴۵	أسألك الرحیلا (از تو اجازه‌ی رفتن می‌خواهم)
۱۴۹	إختاری (برگزین)
۱۵۱	قارئة الفنجان (فالگیر)
۱۵۵	جسمك خارطتي (تنت جغرافیای من است)
۱۵۹	أیظن؟ (آیا گمان می‌کند؟)
۱۶۱	إغضب (خشمگین شو)
۱۶۳	مع جريدة (با روزنامه)

پیشگفتار مترجم

نزار قبانی از شاعران معاصر ادبیات عرب است که کار خویش را با سرودن غزلهای عاشقانه آغاز کرد و سپس با شرکت اعراب از اسرائیل در سال «۱۹۶۷» پای به جهان سیاست و ادبیات مقاومت نهاد. بعدها در شعر خویش به زبانی دست یافت که عشق و سیاست را توأمان در خود جای داد. زبان نزار سرشار از تصاویر زیبا و بدیع و ترکیبهای لغوی خاص خود اوست. پیکان تیز اشعار از دست نرسیده به جاهلی و قبیله‌ای عرب را نشانه گرفت و سستی و بی‌سیاستی و دنیازدگی رژیم‌های عربی نیز از گزند زبان نیش‌دار او در امان نماند. در اشعار وی، زن، عشق، وطن، مبارز با ستمهای قبیله‌ای و دفاع از شخصیت و ارسته‌ی زن به خوبی هویدا است. کتاب روان او گلچینی از اشعار عاشقانه و سیاسی اوست که بیشتر سعی دارد درون زن را گاه به عنوان یک عاشق و گاه در قالب یک معشوق بکاود و بسیاری از اوقات وطن در شعر او در قالب زن مجسم می‌شود و این چنین است که در شعرهای نزار، این دو در هم می‌آمیزند و به یک قالب در می‌آیند.

مقدمه

نزار قبانی برجسته‌ترین شاعر معاصر عرب، شاعر تمام فصل‌هاست که در بهار می‌آید و با یاسمن‌های دمشق نجوا می‌کند و سراف سمفونی باران با گریه‌ی وطن اشک می‌ریزد و با احساسات و عواطفی جراحی بر داشت از املایمات روزگار، دفتر زمستان قصه‌های خویش می‌بندد و به ابدیت می‌پیوندد. او زیست: ما اثرگذار زیست زیرا شعر او فضای جهان را دگرگون ساخت... آفتاب را مهربان‌تر، آسمان را آبی‌تر و شوری دریا را تحمل‌پذیرتر کرد. شعر او همچون قطرات بارانی است که بر همه‌ی پنجره‌ها زمزمه‌ی ترنم خود را عبور می‌دهد، پرده‌های بلاغت را می‌درد و ریش‌های رنگارنگ زبان را می‌شکند و در مزرعه‌ی خیال، طرحی نو در می‌افکند.

عشق نزد او در آغوش گرفتن جهان و به‌برگرفتن انسان است. عاشق وطن برایش معشوقه‌ای زیباتر و پربهاتر از همه‌ی معشوقه‌ها می‌شود. زبان شعرش ربانی است پر عظمت با توانایی‌های سترگ که به مدد قدرت و موهبت‌های بیرونی و درونی‌اش شعری زیبا می‌آفریند، شعری موزون و سرشار از موسیقی و آهنگ و شور و شرر...

نزار قبانی زبان سومی اختیار کرده که از زبان فصیح منطق و استواری و از زبان عامیانه جرأت و حرارت را در بردارد. و این چنین است که او به جایگاه والایی در ادبیات معاصر عربی دست یافته است. راز موفقیت او در صداقت بیان و احساسات دلنشین و صادقانه‌ی او نهفته است. زبان شعری نزار به دور از غموض و صنایع پیچیده و تکلفات ادبی است.

در اشعار این شاعر، زن، وطن، آزادی و بسیاری از مسایل انسانی پیوندهای محکم و عمیق با یکدیگر دارند. در این اشعار نوگرایی به تمام معنای کلمه خودنمایی می‌کند چرا که تمامی قالبها و قیود شعر کلاسیک را شکسته و سبکی را به عرصه‌ی ادبی آورده که مورد پسند نسل جدید است.

شعر نزار سرشار از مضامین و مفاهیمی درباره‌ی عشق، جامعه و انقلاب است. اواز وقایع سیاسی و اجتماعی پرده برداشته و در قصاید سیاسی خویش این واقعیته‌ها را به‌خوبی منعکس کرده است. شگفت این‌که شعرهای سیاسی او نیز در نهایت عاشقانه است، اصلاحات و تعابیر او صبغه‌ای عاشقانه دارند و شیوه‌ی خطابی بودن سبک او پیامش را، اعماق ادراکات خواننده نفوذ می‌دهد. سروده‌های ملی و میهنی پرمحتوا که عشق به آب و خاک و وطن در آن موج می‌زند. شعر نزار فریادی برای دفاع از حقوق پایمال‌شده‌ی زن درمنام عربی است. او عشق را اسیری می‌داند که در جهان عرب گرفتار است و باید آن را آزاد کند. با تعمق در اشعار نزار قبانی درمی‌یابیم که او در سروده‌هایش همواره از حقیقت دفاع می‌کند و از افکار و احساسات خود و دردهای جامعه و وطنش به صداقت سخن می‌گوید. زوایای پنهان آن را به تصویر می‌کشد.

نزار قبانی تا قبل از شکست اعراب از اسرائیل، تنها اشعار عاشقانه می‌سرود، اما بعد از آن شکست وارد گردونه‌ی سیاست شد و با قلم خود در راه آزادی ملت خویش تلاش کرد. سرانجام این فریادهای نزار برای عشق، زن، آزادی و رهایی از ظلم و ستم در بیمارستانی در شهر لندن خاموش شد.

موقعیت زن در جامعه‌ی جهانی و درک بسیاری از مسائل در ارتباط با مفاهیمی از قبیل آزادی و عدالت و ظلم و ستم و نیز آشنایی بیشتر با سروده‌ها و تأملات این شاعر مانا، گار جهان عرب و مضامین آن، اینجانب را بر آن داشت تا نسبت به ترجمه‌ی برگزیده‌هایی از اشعار ایشان پردازم. البته پیش از این اندکی از اشعار این دفتر به فارسی ترجمه شده است اما نگارنده با احترام به کوشش تمامی مترجمان آثار نزار قبانی در ایران، در ترجمه‌ی پیش رو، چند اصل را مورد توجه قرار داده است که به نظر می‌رسد کمتر مورد توجه قرار گرفته‌است:

۱. اصل بیان ساده و شیوای مفهوم مورد نظر: چنان‌که پیش‌تر گفتیم زبان نزار، زبانی ساده و شیواست که حد فاصل بین زبان فرهنگ لغت و زبان عامیانه است، بنابر این مترجم شعر نزار باید زبانی را انتخاب کند که به زبان شاعر نزدیک باشد.

۲. اصل انتخاب ترکیبها و تعابیر ادبی: یکی از ویژگیهای شعر نزار استفاده از ترکیبهای خود اوست که به «الترکیب النزاریه» معروف شده است بنابر این مترجم در ترجمه‌ی این ترکیبها باید زیبایی و صور خیال و ایجاز ترکیب را در ترجمه‌ی فارسی مورد نظر قرار دهد تا ترجمه‌ی او با متن اصلی تطابق و همخوانی داشته باشد.

۳. رعایت لحن شاعر: هر شاعری علاوه بر داشتن زبان ادبی، دارای لحن خاص خود است، لحن نزار قبانی در اشعار سیاسی وی انتقادآمیز، گزنده و همراه با دشنام‌های محترمانه است اما لحن او در اشعار عاشقانه، لحن عاشقی شیفته است که همواره تسلیم و محراب و محبوب خویش می‌باشد و به افسون و جادوی محبوب گردن می‌نهد و هر جا که او را بکشاید در می‌سپارد.

۴. استفاده از جملات کوتاه و موجز: مترجم آثار نزار باید سعی کند همانند وی از جمله‌های کوتاه و چند کلمه‌ای بهره‌جوید و از طولانی کردن جمله بپرهیزد. این کتاب شامل برگزیده اشعار نزار قبانی به همراه ترجمه فارسی آنهاست و سعی بر آن بوده تا اشعار به زبان ساده و روان برگزیده شود. قرار گرفتن ترجمه در مقابل ابیات عربی نیز امکان ملاحظه‌ی جنبه‌ها و جهات گوناگون شعر، از جمله مقابله و تطبیق ترجمه با اصل را فراهم می‌کند. امید است ترجمه حاضر توانسته باشد علاوه بر احساس زیبایی و شادابی و طراوتی که در روح و جان خوانندگان ایجاد می‌کند در شناخت فرهیختگان جامعه‌ی ایرانی از نزار قبانی مفید و مؤثر باشد.